

საზოგადოებრივი გამომცემლობა ს.გ.ა.

კოსტა მიქაბერიძე

საარქივო მასალა
შემოქმედებითი ბიოგრაფია
ფილმოგრაფია

შემდგენლები, წინასიტყვაობათა ავტორები და გამომცემლები
სოსო დუმბაძე, ნინო ძანძავა

თბილისი, 2017

საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს და საქართველოს კინემატოგრაფიის ეროვნული ცენტრის ერთობლივი ფინანსური მხარდაჭერით

ხელოვნების სასახლის და საქართველოს ეროვნული არქივის პარტნიორობით

საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივის და მაია და გელა მიქაბერიძეების პირადი არქივის ხელშეწყობით

აგრეთვე, რუსეთის გოსფილმოფონდის (მოსკოვი), რუსეთის სახელმწიფო ბიბლიოთეკის (მოსკოვი) და ლენფილმის ინფორმაციის და არქივის განყოფილების (სანქტ-პეტერბურგი) უსასყიდლო თანამშრომლობით

ყდა: ფილმ „ხანუმას“ (1927) კინოპლაკატის მოტივი, პლაკატის ავტორი – კონსტანტინ ვილოვი. რუსეთის სახელმწიფო ბიბლიოთეკა (მოსკოვი). ყდაზე აღბეჭდილი მამაკაცი – კოტე მიქაბერიძე.

ყდის დიზაინი: ანი ასათიანი, გიორგი ბაგრატიონი

დაკაბადონება: გიორგი ბაგრატიონი

რუსული ნაწილის მთარგმნელები: კონსტანტინე დუმბაძე, ნინო ბექიშვილი

საქართველოს კინემატოგრაფიის ეროვნული ცენტრი
Georgian National Film Center

რედაქტორი: რუსუდან ასათიანი

ხელოვნების სასახლე
GEORGIAN ART PALACE

შემდგენლები, სამეცნიერო რედაქტორები და გამომცემლები: სოსო დუმბაძე, ნინო ძანძავა

საქართველოს ეროვნული არქივი
NATIONAL ARCHIVES OF GEORGIA

ყველა უფლება დაცულია პირველი გამოცემა, 2017

ISBN 978-9941-27-367-4

© საზოგადოებრივი გამომცემლობა სა.გა., 2017
© Sa.Ga. Publishing for Society, 2017

www.sa-ga.org

სარჩევი

პირველი ნაწილი

წინასიტყვაობა	სოსო დუმბაძე	11
ბადლოვის ნიშნად	სოსო დუმბაძე, ნინო ძანძავა	27
ტაქნიკური შენიშვნები	სოსო დუმბაძე, ნინო ძანძავა	33
კოტე მიქაბერიძე: რეალიზებული და არარეალიზებული ხელოვანი	ნინო ძანძავა	37
მსახიობი		40
რეჟისორი და სცენარისტი		64
რეპრესია		89
დუბლაჟის რეჟისორი		92
მხატვარი		94

მეორე ნაწილი

კინომსახიობი 1921-1947

მუშა-რევიოლუციონერი – არსენა ჯორჯიაშვილი / გენერალ გრიაზნოვის მკვლელობა 1921	99
[ეპიზოდური როლი] – სურამის ციხე 1922	102
გაქცეული კატორღელი – სამი სიცოცხლე 1924	105
სპირიდონ მცირიშვილი – ტარიელ მკლავადის მკვლელობის საქმე 1925	109
სიკო – ვინ არის დამნაშავე? / უაილდ-ვესტის მხედარი 1925	114
ზორხნი – დინა ძა-ძუ 1926	118
ილო – ხანუმა 1926	121
მგელია – ორი მონადირე 1927	124
გიცა – ბოშური სისხლი 1928	127
გალიფელი – უკანასკნელი მასკარადი 1934	131
ოსმან ფაშა – გიორგი სააკაძე 1942-1943	134
[ეპიზოდური როლი] – ჯურღის ფარი 1944	137
პაპუნა – აკაკის აკვანი 1947	139
[ეპიზოდური როლი] – ბედნიერი შეხვედრა 1949	143

ქინორეჟისორი 1929-1952

ჩემი ბებია 1929 159

[სახკინმრეწვის გამგეობასა და კოტე მიქაბერიძეს შორის
დადებული შრომითი ხელშეკრულება „ჩემ ბებიასთან“ დაკავშირებით] 162

[ნანყვეტი „ჩემი ბებიას“ სარეჟისორო სცენარიდან] 164

[„ჩემი ბებიას“ სამონტაჟო-ტექნიკური ფურცელი] 169

[ვიქტორ შკლოვსკის შენიშვნები „ჩემი ბებიას“ სცენარზე] 171

[სერგეი ტრეტიაკოვის კონსულტაცია „ჩემი ბებიას“ თაობაზე] 173

ამონაწერი საქართველოს სახელმწიფო კინო-მრეწველობის
მმართველობის სხდომის ოქმიდან 176

სრკმა-ს საერთო კრების მიერ მიღებული რეზოლუცია
რეჟ. მიქაბერიძის კინოსურათის „ჩემი ბებია“ თაობაზე 177

[კოტე მიქაბერიძის მიერ გაგზავნილი „ჩემი ბებიას“ საქალაქ
კინოსტუდია „ქართული ფილმის“ დირექტორის სახელზე] 181

[გიორგი მდივნის წერილი „ჩემი ბებიას“ რუსეთში ჩვენებასთან დაკავშირებით] 191

რასაც დასთეს, იმას მოიმკი (აგრომინიმუმი) 1930 192

ჰასანი 1932 194

ქაჯეთი 1936 197

[საქართველოს სახკინმრეწვთან არსებული კინოფაბრიკის
სამხატვრო კოლეგიის სხდომის ოქმი] 199

[„ქაჯეთის“ ჩვენების შემდგომ სახკინმრეწვის დირექციის მიერ გამართული სხდომის ოქმი] .. 200

[„ქაჯეთის“ განხილვის სტენოგრამა მოსკოვის კინოს სახლში] 201

[კინონარმოების სახგაერთიანების უფროსის წერილი „ქაჯეთის“ შესახებ] 211

[კოტე მიქაბერიძის განცხადება „ქაჯეთის“ შესახებ
კინემატოგრაფიის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე] 217

დაგვიანებული სასიძო 1939 220

[კინემატოგრაფიის მთავარი სამმართველოს (მოსკოვი) დასკვნა
„დაგვიანებული სასიძოს“ ლიტერატურულ სცენარზე] 222

[კოტე მიქაბერიძის განცხადება „დაგვიანებული სასიძოს“ შესახებ
მხატვრული ფილმების მთავარი სამმართველოს წარმოების უფროსის სახელზე] 224

[კინემატოგრაფიის მთავარი სამმართველოს (მოსკოვი) დასკვნა „დაგვიანებული სასიძოს“ შემოკლებასთან დაკავშირებით]	226
[მხატვრული ფილმების წარმოების მთავარი სამმართველოს (მოსკოვი) მიერ „დაგვიანებული სასიძოს“ შეფასება]	228
[კოტე მიქაბერიძის განცხადება „დაგვიანებული სასიძოს“ შესახებ საქართველოს კინემატოგრაფიის სახელმწიფო კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე]	229
ფორპოსტი 1941	230
ზურიკო და მარიკო 1952	233
ნახატ ფილმზე „მარიკო და ზურიკო“ მუშაობის შედეგები. კოტე მიქაბერიძე	234
ალბანეთის დელეგაცია საქართველოში 1952	240

არარეალიზებული პროექტები 1928-1960

როველი 1928	
[„როველის“ გადაღების საორიენტაციო გეგმა]	245
როტე ფანე 1930	
[კოტე მიქაბერიძის წერილი სახკინმრეწვის სამმართველოს „როტე ფანეს“ შესახებ]	246
[კოტე მიქაბერიძის წერილი სახკინმრეწვის გამგეობას „როტე ფანეს“ შესახებ]	247
[კოტე მიქაბერიძის განმარტება „როტე ფანეს“ გადაღების ჩავარდნასთან დაკავშირებით]	248
კაკო ყაჩალი 1937	
[სახკინმრეწვთან არსებული სამხატვრო კოლეგიის მიერ „კაკო ყაჩალის“ განხილვის სტენოგრაფიული ანგარიში]	259
[სახკინმრეწვის მიერ „კაკო ყაჩალის“ სცენარის განხილვის ოქმი]	281
ამირანი 1938	
[სახკინმრეწვსა და კოტე მიქაბერიძეს შორის დადებული ხელშეკრულება „ამირანის“ ლიბრეტოს დაწერასთან დაკავშირებით]	283

ვეფხისტყაოსანი [1941-1949]

[მწერალ აკაკი ბელიაშვილის დასკვნა „ვეფხისტყაოსნის“ სცენარზე] 285

ნაცარქექია 1945

[თბილისის კინოსტუდიის სამხატვრო საბჭოს მიერ „ნაცარქექიას“
სცენარის განხილვის სტენოგრამა] 289

[მიხეილ კალატოზოვის დასკვნა „ნაცარქექიას“ სცენარზე] 301

ცისკარა / ჯადოსნური სალამური / ჯადოსნური სუფრა 1955

[უკულტურის მინისტრის მოადგილის მიერ დამოწმებული დასკვნა
„ჯადოსნური სუფრის“ სცენარზე] 303

[კოტე მიქაბერიძის წერილი „ჯადოსნური სუფრის“ გადაღების
ტექნიკის შესახებ და პერსონაჟების ჩამონათვალი] 307

რამდენიმე შენიშვნა ფილმის „ჯადოსნური სალამური“ დადგმასთან დაკავშირებით 309

[კოტე მიქაბერიძის შთაბეჭდილებები და მოგონებები სერგო ქელიძის „ცისკარაზე“] 312

[კოტე მიქაბერიძის მოგონება „ზარია ვოსტოკას“ რედაქციაში „ცისკარას“
ჩვენებასთან დაკავშირებით] 317

პაპა გიგია 1960

[კოტე მიქაბერიძის განცხადება „პაპა გიგიას“ შესახებ
კინოსტუდია „ქართული ფილმის“ დირექტორის მოადგილის სახელზე] 323

ბიობრაჭიული ცნობები 1942-1962

როგორ მომნათლეს კინო ხელოვნებისთვის. კოტე მიქაბერიძე 339

[კოტე მიქაბერიძის ავტობიოგრაფია] 342

[კოტე მიქაბერიძის დახასიათება შედგენილი კინორეჟისორ შალვა ჩაგუნავას მიერ] 344

[კოტე მიქაბერიძის განცხადება იურიდიული ინსტიტუტის დირექტორის სახელზე] 345

ამონაწერი შრომის წიგნაკიდან 347

[კინოსტუდიის კადრების განყოფილების გამგის ცნობა] 349

დღიური 1953

მაისი	353
ივნისი	359
ივლისი	375
აგვისტო	382
სექტემბერი	387

რეპრესია 1957-1959

[კოტე მიქაბერიძის წერილი გაგზავნილი გაზეთ „კომუნისტის“ რედაქციაში]	391
[კოტე მიქაბერიძის წერილი დიმიტრი მჭედლიძეს]	392
[დადგენილება კოტე მიქაბერიძის წინააღმდეგ სისხლის სამართლის საქმის აღძვრის შესახებ]	393
[კოტე მიქაბერიძის დაკითხვის ოქმი. 03.02.1957]	395
[კოტე მიქაბერიძის მოხსენებითი ბარათი საქართველოს უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე]	399
[კოტე მიქაბერიძის დაკითხვის ოქმი. 05.02.1957]	400
ავტობიოგრაფია. კოტე მიქაბერიძე	402
[კოტე მიქაბერიძის პარტიული დახასიათება]	404
[კოტე მიქაბერიძის დახასიათება შედგენილი კინომცოდნე კარლო გოგოძის მიერ]	405
[კოტე მიქაბერიძის დაკითხვის ოქმი. 14.02.1957]	407
[კოტე მიქაბერიძის მეუღლის, ვალენტინა მიქაბერიძის, განცხადება უშიშროების კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე]	411
[კოტე მიქაბერიძის მეუღლის, ვალენტინა მიქაბერიძის, დაკითხვის ოქმი]	412
[საარქივო ცნობა ქუთაისის გიმნაზიაში სწავლისას კოტე მიქაბერიძის პოლიტიკური აქტივობის შესახებ]	415
[საარქივო ცნობა კოტე მიქაბერიძის 1918 წელს არმიაში მობილიზაციის შესახებ]	416
[პოლიკლინიკის ცნობა კოტე მიქაბერიძის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შესახებ]	417
[ცნობა კოტე მიქაბერიძისთვის ჩატარებული მკურნალობის შესახებ]	418
[კოტე მიქაბერიძის დახასიათება შედგენილი კინოსტუდიის დირექტორის მიერ]	419
[კინოსტუდიის დირექტორის ბრძანება კოტე მიქაბერიძის „ჯადოსნური სალამურის“ გადაღებიდან მოხსნის თაობაზე]	420

[ოპერის რეჟისორ მიხეილ კვალიაშვილის დაკითხვის ოქმი]	421
[ოპერისა და ბალეტის თეატრის დირექტორის, დიმიტრი მჭედლიძის, დაკითხვის ოქმი]	423
[კინორეჟისორ ნატალია ჟუჟუნაძის დაკითხვის ოქმი]	425
[კინორეჟისორ შოთა მანაგაძის დაკითხვის ოქმი]	428
[კოტე მიქაბერიძის სასამართლო-ფსიქიატრიული ექსპერტიზა]	430
[სასამართლო კოლეგიის საჯარო სხდომის ოქმი]	433
[საქართველოს სსრ უმაღლესი სასამართლოს განაჩენი კოტე მიქაბერიძის საქმეზე]	438
ლენინის ორდენოსანი კინოსტუდიის პირველადი პარტიული ორგანიზაციის დახურული პარტიული სხდომის ოქმი	440
[შრომა-გასწორების კოლონიის ცნობა კოტე მიქაბერიძის პატიმრობისა და მისი გათავისუფლების შესახებ]	441

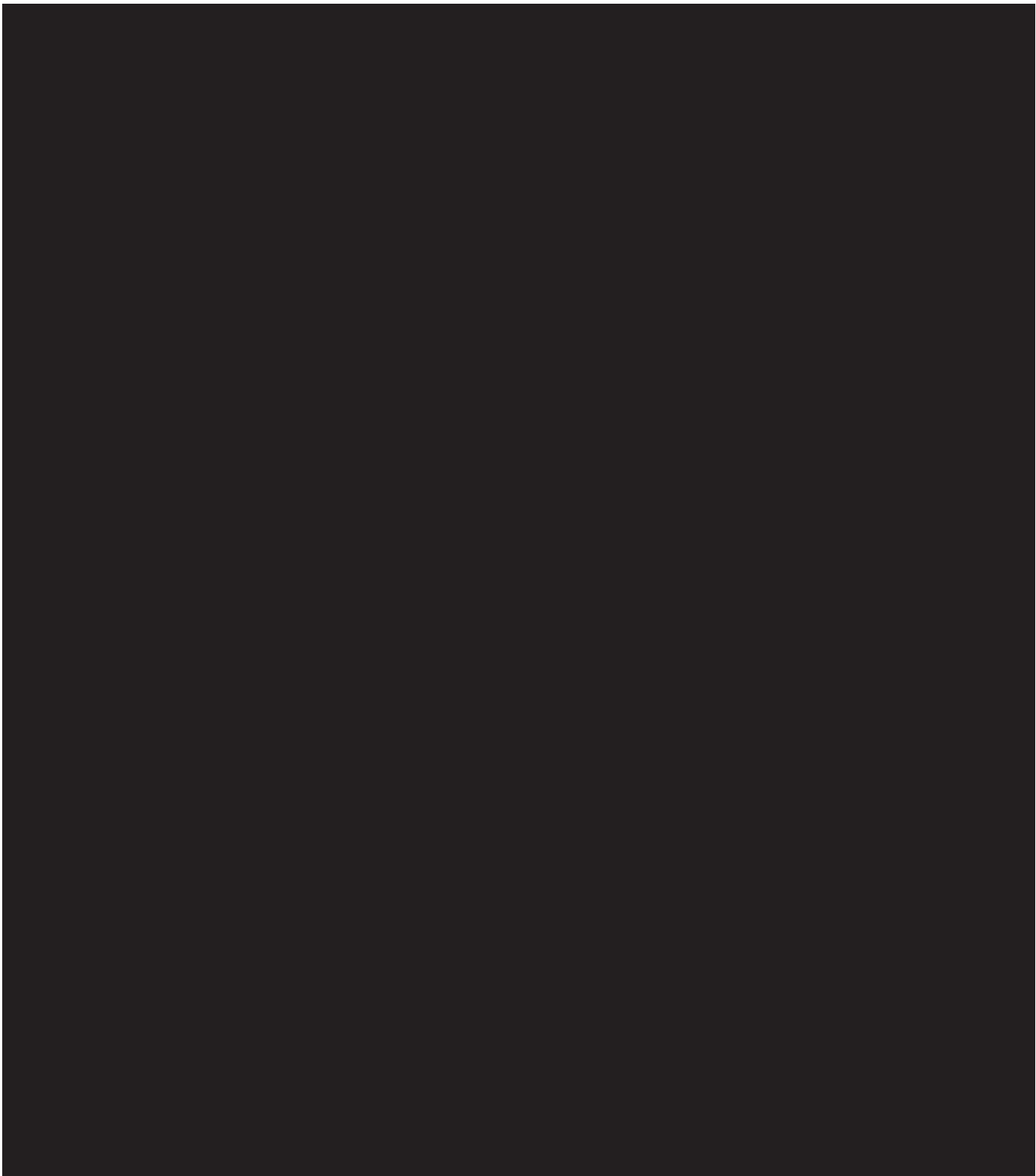
წერილები და საჯარო გამოსვლები 1948-1966

„საბჭოთა კინოხელოვნება – ხალხის კომუნისტურად აღზრდის მნიშვნელოვანი საშუალება“. კოტე მიქაბერიძე	445
[კოტე მიქაბერიძის სიტყვა წარმოთქმული საქართველოს კინემატოგრაფიის სამინისტროში]	458
[კოტე მიქაბერიძე კომუნისტური პარტიის XIX ყრილობის შესახებ]	460
[კოტე მიქაბერიძის წერილი საზღვარგარეთის კინონარმოების შესახებ]	471
კინორეჟისორისა და სცენარისტის გამომგონებლობის შესახებ. კოტე მიქაბერიძე	474
[კოტე მიქაბერიძის განცხადება კინემატოგრაფიის კომიტეტის თავმჯდომარის სახელზე]	482

მესამე ნაწილი

ფილმოგრაფია და გიგლიოგრაფია	483
პირთა კომენტარული საძიებელი	489
საგნობრივი საძიებელი	501
გამომცემელთა გიოგრაფიები	517

გამომცემელთა პირობები

სოსო დუმბაძე ცხოვრობს და მუშაობს კელნში, გერმანია. 1998-2002 სწავლობდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ტელე-კინორეჟისურის სპეციალობაზე, 2004-დან კი კელნის მედიების ხელოვნების უმაღლეს სასწავლებელში („Academy of Media Arts“, დიპლომი 2011). სწავლების პერიოდში იყო ფრიდრიხ-ებერტის-ფონდის სტიპენდიანი. მისი ნამუშევრები სხვადასხვა დროს წარმოდგენილი იყო შემდეგ საგამოფენო სივრცეებში და გამოფენებზე: „Bundeskunsthalle“, „Art Cologne“, „New Talents – Biennale“, „Haus am Lützowplatz“ ბერლინი და სხვა. მისი ერთ-ერთი ვიდეოინსტალაცია, „პარალელები ერთ ომზე“ (2012), შესყიდული იყო ქალაქ კელნის კოლექციისათვის ბარბარა ენგელბახის კურატორობით „Ludwig Museum“-დან. მისი სადიპლომო ფილმი „მზიანი ღამე“ (2017) რეალიზირებული ლეა ჰარტლაუბთან ერთად ნაჩვენებია იქნება Dok-Leipzig-ის კინოფესტივალზე. ამჟამად სოსო დუმბაძე მუშაობს დისერტაციაზე „საქართველოს ვერცხლის ეპოქა“ (სამუშაო დასახელება) ჰამბურგის სახვითი ხელოვნების უმაღლეს სასწავლებელში („Hochschule für bildende Künste Hamburg“), რომელიც ქართულ-რუსულ და ქართულ-ევროპულ კინოაფანგარდს პოლიტიკური ესეი ფილმის მიმართებაში იკვლევს, რისთვისაც მან მიიღო ფრიდრიხ-ებერტის-ფონდის სტიპენდია. ამასთანავე, სოსო დუმბაძე 10 წელზე მეტია თბილისში ორგანიზებას უწევს კინოსემინარებს და ვორკშოპებს საერთაშორისო რეფერენტებით. 2006 წელს მან დააარსა „საზოგადოებრივი გამომცემლობა სა.გა.“, ფოკუსით „მედია – კულტურა – საზოგადოება“, რომელსაც დღემდე ხელმძღვანელობს. დღეისათვის სოსო დუმბაძეს გამოცემული აქვს 12 ნიგნი, მათ შორის ისეთი ავტორების ნარკვევები, როგორებიც არიან: ვალტერ ბენიამინი და თეოდორ ვ. ადორნო, სერგეი ეიზენშტეინი და ძიგა ვერტოვი, პიერ პაოლო პაზოლინი და აბას ქიაროსთამი, თანამედროვე ხელოვნებიდან – ჰარუნ ფაროკი, კრის მარკერი და სხვა.

ნინო ძანძავა, 2001-2006 წლებში სწავლობდა საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტში, სადაც მიიღო სამაგისტრო ხარისხი კინომცოდნეობაში. 2010-2011 წლებში კინოს კონსერვაციის კურსი გაიარა ლ. ჯ. სელზნიკის სახელობის კინოს რესტავრაციის სკოლაში (George Eastman House – International Museum of Photography and Film. როჩესტერი, ნიუ-იორკი, აშშ). სხვადასხვა დროს კინოკრიტიკოსად და კულტურის მიმომხილველად მუშაობდა ჟურნალ-გაზეთებში და ონლაინ მედიებში: „რეზონანსი“, „ცხელი შოკოლადი“, „კინო – ცხელი შოკოლადი“, www.netgazeti.ge; www.mastsavlebeli.ge და სხვა. ბოლო ხანებში თანამშრომლობს ჟურნალებთან „ინდიგო“, „ბათუმელები“, National Geographic (საქართველო). აგრეთვე, ბექდავს აკადემიურ და კვლევით პუბლიკაციებს უცხოენოვან ჟურნალებსა და კატალოგებში. 2006-2009 წლებში მუშაობდა თბილისის საერთაშორისო კინოფესტივალზე. საქართველოს კინემატოგრაფიის ეროვნული ცენტრის კინომემკვიდრეობის დაცვის განყოფილებაში მუშაობის პერიოდში (2006-2009) განახორციელა ფილმების კონსერვაციის რამდენიმე პროექტი და მონაწილეობა მიიღო ეროვნული ფილმოგრაფიის მონაცემთა ვებ-ბაზის www.geocinema.ge განვითარებაში. სამთვიანი სტაჟირებები აქვს გავლილი არქივში Anthology Film Archives, ნიუ იორკი, აშშ და ლაბორატორიაში The Haghefilm Foundation, ამსტერდამი, ჰოლანდია. ამჟამად მუშაობს საქართველოს ეროვნული არქივის კინოფოტოფონოდოკუმენტების ცენტრალური არქივის დირექტორის მოადგილედ. არის საქართველოს ეროვნულ არქივში, დიმიტრი შევარდნაძის სახელობის ეროვნულ გალერეასა და გიორგი ლეონიძის სახელობის ლიტერატურის მუზეუმში მონყობილი ფოტოგამოფენების კურატორი. შედგენილი აქვს ფოტოგამოფენების კატალოგები. 2013 წელს ითანამშრომლა გამომცემლობა სა.გა.-სთან: იყო სამეცნიერო რედაქტორი გერმანე გოგიტიძის შესახებ გამოცემული მონოგრაფიისა „ქართული კინოს წარსულიდან“.

სა.გა.ს ნიშნის ქურდი – ქურდი არ არისო!